

МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ЗЕЛЕНО ОЗНАЧАВАЊЕ ПРОЈЕКТА У БУЏЕТУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

БЕОГРАД, ЈУЛ 2025.

САДРЖАЈ

Дефиниције	3
Циљеви и сврха.....	5
Обухват.....	5
Обухват свих циљева у области животне средине	5
Буџетске ставке	6
Институционални обухват	7
Методологија	8
Кључни алати за обележавање.....	8
Категорије за обележавање зеленог буџета	8
Зелена и Смеђа листа ЕУ као примарни извор критеријума за означавање.....	9
Алтернативни извори критеријума за означавање	13
2.2. Процес додељивања ознаке.....	14
Улоге и одговорности у обележавању.....	14
2.2.2 Водич за кораке у обележавању за ресорна министарства и ужу радну групу за ОЗБ.....	14
Управљање: улоге, одговорности, временски оквир.....	19
Обележавање приоритетних области финансирања.....	19
Обележавање годишњег буџета	19
Излазни резултати	20

Дефиниције

Зелено буџетирање је „буџетски процес у оквиру којег се доприноси буџетских ставки заштити животне средине идентификују и процењују у односу на конкретне показатеље учинка, у циљу бољег усклађивања буџетских политика са циљевима у области заштите животне средине“.

Поступци обележавања зеленог буџета настоје да сагледају буџетске мере које доприносе (позитивно или негативно, тј. „зелено“ или „смеђе“) клими и животној средини. Опсег обележавања може да обухвати релевантне приходе и расходе (укључујући пореске расходе) чији главни циљ није везан за климу или животну средину.

Методологија обележавања зеленог буџета је специфичан приступ категоризацији прихода, расхода, пореских расхода, прилагођен потребама земље и базиран на конкретним димензијама еколошке и климатске политике.

Мапа пута за зелено буџетирање је јасан и детаљан временски план за конкретне активности на увођењу обележавања зеленог буџета у Србији, укључујући улоге и одговорности министарстава и сектора, као и захтеве у погледу изградње капацитета и техничке помоћи.

Референтни оквир зеленог буџетирања (енг. ГБРФ) је оквир који је израдила Европска комисија и који прецизира кључне елементе за обележавање зеленог буџета и обезбеђује основни пакет алата за државе које желе да уведу обележавање у својој земљи. Не заснива се на универзалном моделу који одговара свима, већ се надовезује на постојећу добру праксу и указује на могуће путеве напретка и побољшања током времена.

Оквир покрива 5 елемената:

- 1) обухват: циљеви заштите животне средине, буџетске ставке, институционална покривеност,
- 2) методологија: „лајт“ обележавање или свеобухватнији приступи,
- 3) конкретни резултати: буџетско извештавање, упутства за припрему буџета, вишегодишње планирање, извештаји ванбуџетских јединица,
- 4) управљање: ад хок радна група или сталне структуре, ангажовање запослених у ресорним министарствима,
- 5) транспарентност и одговорност: конкретни резултати за јавност, ангажовање Скупштине, итд.

Принцип „Не наносити значајну штету“ (енг. Do No Significant Harm) односи се на ниво учинка на животну средину који осигурава да економска активност не поткопава остваривање циљева заштите животне средине и климатских промена, тј. да нема значајан негативан утицај на њих. Дакле, активност мора: 1. Допринети најмање једном од шест циљева наведених у Таксономији; и 2. Не наносити значајну штету било ком од осталих циљева, уз поштовање основних људских права и радних стандарда.

Таксономија ЕУ за одрживо финансирање је класификациони систем који дефинише критеријуме за одрживе економске активности који су усклађени са трајекторијом ка нултим нето емисијама до 2050. године и ширим циљевима заштите животне средине, поред климатских циљева.

Таксономија ЕУ за одрживо финансирање је класификациони систем који дефинише критеријуме за одрживе економске активности који су усклађени са трајекторијом ка нултим нето емисијама до 2050. године и ширим циљевима заштите животне средине, поред климатских циљева.

Таксономски компас ЕУ је визуелни приказ сектора, активности и критеријума укључених у делегиране акте Таксономије ЕУ. Компас је excel фајл који је једноставан за употребу и може се користити за проверу да ли су активности наведене у Таксономији.

Транзиционе технологије дефинисане су у Одељку 2.1.3 Методологије.

Подстицајне активности (енг. Enabling activities) су економске активности које директно омогућавају друге активности да остваре значајан допринос једном или више циљева заштите животне средине, под условом да такве активности: а) не воде до зависности од имовине која поткопава дугорочне циљеве заштите животне средине, уважавајући економски век трајања такве имовине; и б) остварују значајан позитиван утицај на животну средину, на основу разматрања животног циклуса.

Лажно зелено представљање (енг. Greenwashing) представљају тврдње о одрживости које су претеране или нису поткрепљене доказима.

Све дефиниције у вези са управљањем јавним финансијама дате су у члану 2. Закона о буџетском систему. Додатно су изменама Закона о буџетском систему у 2024. години прописана одредба у делу Упутства за припрему буџета (члан 35.) тако да исто обухвати начин на који ће корисници у предлогу финансијског плана исказати расходе и издатке који се односе на заштиту и унапређење животне средине. Истовремено, односно у делу садржаја завршног рачуна прописује се да Годишњи финансијски извештај о извршењу буџета Републике Србије садржи и годишњи извештај о извршењу пројеката и програмских активности који се односе на заштиту и унапређење животне средине.

Циљеви и сврха

У Србији, општи циљ обележавања зеленог буџета (ОЗБ) је да се буџетски процеси државе учине транспарентнијим и доступнијим јавности, тако што се јасно указује на то како су опредељена буџетска средства и расходи повезани са циљевима заштите животне средине.

То подразумева акценат на:

- обележавању прихода повољних по животну средину.
- обележавању расхода са повољним, неповољним и комбинованим ефектима по животну средину.
- обавештавања јавности о резултатима обележавања.

Обележавање зеленог буџета ће:

- ојачати оквир за праћење.
- обезбедити основу за државно планирање и приоритизацију на средњи рок.
- поставити темеље за прецизније обележавање прихода и расхода на средњи рок.
- обезбедити јасну категоризацију буџетских мера са ефектима на животну средину које се накнадно могу користити као, на пример, основа за одлучивање о јавним набавкама и инвестицијама.
- обезбедити, на дужи рок, већу усклађеност приступа који се користе у Србији и ЕУ.

Обухват

Обухват свих циљева у области животне средине

У Србији постоји развијен оквир стратешких докумената који узимају у обзир различите димензије политике заштите животне средине. Србија има значајан број ратификованих међународних уговора у области животне средине и климатских промена, па се доношењем закона о ратификацији ових глобалних и регионалних мултилатералних уговора обавезала да ће их спроводити. Из тог разлога, ОЗБ сагледава широк спектар циљева у погледу заштите животне средине.

Нацрт стратегије заштите животне средине у Србији – Зелена агенда Републике Србије за период 2024-2030. године – садржи нацрте стубова политике декарбонизације, циркуларне економије, смањења загађења, очувања биодиверзитета и заштите природних ресурса, одрживе пољопривреде (и прилагођавања климатским променама у пољопривредном сектору) и међуресорна питања, као и унапређење интегрисане политике заштите животне средине. Други стратешки документи, као што су Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период 2023. године са пројекцијама до 2050. године, Зелена агенда за Западни Балкан и Софијска декларација, такође имају широк, иако мало другачији обухват.

Иако је обухват углавном комплементаран, ни један од ових докумената није у потпуности усклађен са Таксономијом ЕУ за одрживо финансирање (у даљем тексту: Таксономија ЕУ). Ипак, логично је да се обележавање заснива на Таксономији ЕУ, као важном реперу

прихваћеном у ЕУ и шире и у пракси коришћеном као референца за обележавање и буџетско извештавање. Поред тога, ослањање на Таксономију ЕУ, омогућава да се користе категорије одрживих финансија из Таксономије ЕУ и пратећих документа, укључујући Таксономски компас ЕУ и делегиране акте, као пакет алата за идентификовање одрживих инвестиционих активности.

Слика 1: Циљеви у области заштите животне средине у Таксономији ЕУ

Буџетске ставке

На страни расхода, обележавање се врши на нивоу програмске класификације буџета. Економска класификација буџета се користи да се одреде општа правила код означавања појединих категорија расхода, односно за идентификацију тих категорија у обележеним пројектима и активностима како се иста не би рачунала у укупан износ обележених расхода уколико је ефекат на заштиту животне средине неутралан.

На страни прихода, обележавање се врши на нивоу економске класификације буџета у односу на ставке прихода са Зелене листе.

Програмска класификација

Програмску структуру корисника буџета чине програмске категорије (програм, програмска активност и пројекат), којима се групишу расходи и издаци. Обележавање се врши на нивоу програмских активности, односно пројектата.

Економска класификација

Методологија ОЗБ се примењује на класе 400000 Текући расходи и 500000 Издаци за нефинансијску имовину, како су прописане у Правилнику о стандардном класификационом оквиру и контном плану за буџетски систем.

Унутар контног плана, поједине поткласе расхода сврстане су по дефиницији као неутралне па се исте не обележавају као повољне или неповољне. Поткласа 440000 (отплата камате и пратећи трошкови задуживања) се по дефиницији сматра неутралном како би се избегло двоструко бројање. Ове поткласе су приказане у Табели 1.

Табела 1- Неутралне поткласе расхода и издатака и поткласе које се обележавају

КЛАСА И ПОТКЛАСА	Неутрална по дефиницији	Обележена у ФГ 2025.	Обележена у ФГ 2026.	Обележена у ФГ 2027.
КЛАСА 400000: Текући расходи		•	•	•
410000) Расходи за запослене	•			
440000) Отплата камата и пратећи трошкови задуживања	•			
470000) Социјално осигурање и социјална заштита	•			
КЛАСА 500000: Издаци за нефинансијску имовину		•	•	•

Обележавају се и трансфери из буџета Републике Србије нижим нивоима власти чији се ефекат у погледу заштите животне средине може довести у везу са Зеленом или Смеђом листом ЕУ (види Одељак 2.1.2).

На страни пореских прихода, обележавање прихода/примања у односу на контни план стврстава поједине поткласе прихода по дефиницији неутралним, па се исте не обележавају као повољне или неповољне. Ове поткласе су приказане у Табели 2.

Табела 2 – Неутралне поткласе прихода и примања и поткласе које се обележавају

КЛАСА И ПОТКЛАСА	Неутрална по дефиницији	Обележена у ФГ 2025.	Обележена у ФГ 2026.	Обележена у ФГ 2027.
КЛАСА 700000: Текући приходи		x	•	•
710000) Порези		x	•	•
720000) Социјални доприноси	•			
КЛАСА 800000: Примања од продаје нефинансијске имовине		x	•	•
КЛАСА 900000 Примања од задуживања и продаје финансијске имовине	•			

У буџету за 2026. годину се неће обележавати приходи и примања и порески расходи.

Променама обухвата наведених буџетских категорија бави се Мапа пута за ОЗБ за период 2024-2026. година.

Институционални обухват

Ова Методологија се примењује на све директне и индиректне кориснике буџета Републике Србије.

Методологија

Кључни алати за обележавање

Категорије за обележавање зеленог буџета

Расходи и приходи буџета Републике Србије категоришу се у односу на претпостављени утицај на животну средину и климатске промене. Табела за категоризацију расхода и прихода приказана је на Слици 2.

Наведено подразумева сложен и грануларан приступ разврставању буџетских ставки, додељивање ознака за свих шест димензија заштите животне средине, те узимање у обзир свих категорија описаних у наставку наспрам циљева заштите животне средине из Таксономије ЕУ. Мапом пута дефинисано је прогресивно проширивање обухвата, а детаљнија додатна упутства се обезбеђују годишњим Упутством за припрему финансијских планова.

Слика 1: Категорије за обележавање буџетских ставки у буџету Републике Србије

„Боја“	Кратак опис утицаја
	Непознат утицај – недовољно информација да би се обележио расход или приход
	Неутралан утицај – сматра се да програмска активност или пројекат нема утицај на климу или животну средину
	Неповољан утицај – активност која се сматра неповољном по једну од 6 димензија заштите животне средине
	Комбинован утицај – повољан за неке димензије заштите животне средине, али неповољан за друге
	Повољан утицај - по животну средину наведен на Зеленој листи ЕУ

- Ставке непознатог утицаја су приходи и расходи за које није доступно довољно података или информација да би се извршила поуздана категоризација.
- Неутралне ставке су расходи који се не сматрају релевантним за било коју од шест димензија заштите животне средине. За одређене категорије прихода и расхода, усвојене методолошке праксе дефинишу ставке расхода по економској класификацији које аутоматски треба обележити као „неутралне“ (детаљније у одељцима 1.2 изнад).
- Ставке са неповољним утицајем су расходи који се налазе на „смеђој“ листи буџетских ставки ЕУ, чији се нето утицај на животну средину може сматрати неповољним, или расходи који су препознати као потенцијално штетни по животну средину у Таксономском компасу ЕУ.
- Ставке са комбинованим утицајем примењује се за расходе који имају позитиван утицај на поједине циљеве животне средине, али негативан утицај на друге, нпр. ставке које су наведене у Таксономском компасу ЕУ као повољне за ублажавање климатских промена или адаптацију на њих, али за које постоје додатни аспекти наведени у Компасу за друге димензије животне средине под колоном „Не наноси битну штету“ DNSH (енг. „Do no significant harm“, односно DNSH). Одлука за овакво

означавање не сме бити у супротности са основним критеријумима који се односе на корпус права на раду и људских права. Ставке са повољним утицајем су расходи и приходи који се налазе на Зеленој листи буџетских ставки ЕУ, чији се нето утицај на животну средину може сматрати повољним. Додатно, ставкама са повољним утицајем сматрају се пројекти финансирани из примања од Зелених обвезница Републике Србије, пројекти или активности које користе специфичне транзиционе технологије и слично под условом да испоштован принцип DNSH.

Зелена и Смеђа листа ЕУ као примарни извор критеријума за означавање

Зелена листа ЕУ је списак буџетских ставки чији се нето утицај на животну средину може сматрати повољним. Смеђа листа је списак буџетских ставки чији се нето утицај на животну средину може сматрати неповољним.¹

Зелена и Смеђа листа класификују буџетске ставке у:

- секторе – функције државе у ширем смислу, нпр. пољопривреда, шумарство, риболов и лов;
- категорије – могући широки циљеви за одређени сектор, нпр. пољопривреда и прехранбени системи;
- поткатеорије – примери детаљнијих мера потрошње, нпр. органска пољопривреда.

Одговорна лица за програме (тј. носиоци програма) у ресорним министарствима треба да користе информације са листе као основу за доделу ознаке на нивоу пројекта и програмских активности.

Зелена, односно Смеђа листа се састоји од списка ставки које су експлицитно повољне, односно неповољне по животну средину. Уколико је могуће директно повезати циљ програмске активности и пројекта са категоријом са Зелене или Смеђе листе, утицај на животну средину не захтева даље истраживање да би та ставка била обележена као повољна или неповољна.

Тако, на пример, уколико активност или пројекат има за циљ да подржи превенцију поплава, набавку еколошки прихватљивих производа или смањење употребе пестицида или ђубрива, треба да буде обележен као повољан. Са друге стране, уколико активност или пројекат има за циљ подршку фосилним горивима, треба да буде обележен као неповољан. Намера или циљ одређене активности или пројекта су, као такви, довољни да се додели ознака.

Зелена и Смеђа листа укључују примере расхода, еколошких такси и пореских расхода. У овој фази, обележавају се расходи и приходи. Категорије које се односе на пореске расходе се не разматрају, односно не обележавају. На Слици 3 и Слици 4 дати су примери из Зелене, односно Смеђе листе.

Слика 3: Примери из Зелене и Смеђе листе - расходи у категорији Пољопривреда и прехранбени системи за поткатеорије Органске пољопривреде и агроекологије и

¹ Зелена листа је направљена посебно за израду листе за ОЗБ и, као ЦОФОГ, узима у обзир опсег и разноврсност активности државе. Зелена и Смеђа листа доступне су кроз СПИРИ.

Одрживе пољопривреде

Категорија: Пољопривреда и прехранбени системи – Зелена листа	
Поткатегорија	Примери мера
Органска пољопривреда и агроекологија	Подршка за одрживу и органску пољопривреду, укључујући агроекологију и агрошумарство – узгајање мешовитих култура, плодород са легуминозама / Подршка за одрживу реконверзију и одржавање органске пољопривреде и агроеколошких пракси / Подршка за услуге органској пољопривреди
	Подршка за смањење употребе пестицида и ђубрива у узгајању усева / Подршка за нехемијске праксе заштите биља / Подршка за компостирање
Одрживе пољопривредне праксе	Подршка еколошким и одрживим праксама у погледу опреме, као што су агроекологија и агрошумарство, диверсификација култура, узгајање мешовитих култура, плодород са легуминозама / Подршка за имплементацију пејзажа високог нивоа диверзитета широм пољопривредног земљишта
	Подршка за конверзију органогеног земљишта са високим садржајем угљеника и ремедијацију земљишта / Подршка за одржавање и побољшање физичког, хемијског и биолошког квалитета земљишта.
	Подршка праксама које преокрећу тренд пада броја пољских птица и дивљих опрашивача.
Категорија: Пољопривреда и прехранбени системи – Смеђа листа	
Поткатегорија	Примери мера
Неодржива пољопривреда и пољопривредне праксе	Подршка фосилним горивима: Пореске олакшице за енергију за пољопривреду / Субвенције за гориво за пољопривреду, хортикултуру, пољопривреду / Субвенције за минерално уље које се користи у пољопривредним машинама
	Подршка за производњу биогорива која доводи до крчења шума и/или деградације земљишта и/или интензивног усева
	Остала подршка пољопривредницима: субвенције или нижи ПДВ за ђубрива и пестициде / повраћај ПДВ-а, олакшице од пореза на пољопривредни капитал, олакшице од таксе за неодрживе пољопривредне праксе

Слика 4: Примери из Зелене и Смеђе листе - примери расхода у категорији Управљање шумама и Енергетска ефикасност и транзиција

Категорија: Управљање шумама – Зелена листа	
Поткатегорија	Примери мера

Подршка шумама да се прилагоде климатским променама	Мере прилагођавања како би се ублажио утицај климатских промена на екосистеме шума / заштита од шумских пожара.
Програми за пошумљавање, обнова и очување	Субвенције за одрживу афорестацију или рефорестацију и одрживо управљање шумама / субвенције за очување шума.
Категорија: Шумарство – Смеђа листа	
Поткатегорија	Примери мера
Неодрживо управљање шумама	Субвенције које подржавају неодрживе шумарске праксе, нпр. монокултурне плантаже егзотичних врста, употреба пестицида и ђубрива, монокултура врста без очувања генетског биодиверзитета.
Категорија: Енергетска ефикасност и транзиција – Зелена листа	
Поткатегорија	Примери мера
Производња и коришћење обновљиве енергије	Подршка производњи и генерацији електричне енергије из одрживих обновљивих извора енергије / подршка одрживим обновљивим изворима енергије / подршка дистрибутивним мрежама које су релевантне за производњу одрживих обновљивих извора енергије, пренос енергије из одрживих обновљивих извора. Подршка за коришћење обновљивих извора топлотне енергије и складиштење енергије / подршка за производњу обновљиве топлотне енергије / подршка за инфраструктуру за обновљиву топлотну енергију.
Смањење зависности од фосилних горива	Подршка алтернативним изворима енергије / подршка за алтернативе фосилним изворима, како за гориво тако и за друге употребе (нпр. пластика). Подршка прихватању електричних аутомобила.
Паметни енергетски системи и уштеда енергије	Подршка за инвестиције које штеде енергију, когенерација високе ефикасности, ефикасно даљинско грејање и хлађење. Подршка повећању енергетске ефикасности професионалних активности / подршка за електричну мрежу, производњу водоника и транспорт водоника. Подршка зеленијим и климатски прихватљивим технологијама.
Енергија – Смеђа листа	
Поткатегорија	Примери мера
Производња и коришћење	Подршка фосилним горивима: Накнада за индиректне трошкове трговања емисијама / Државна регулисана цена сировина (нафта,

неодрживе енергије	гас и угаљ) за прераду и прераду и производњу топлоте / Ослобођење од пореза и накнада везано за количину произведеног горива / Потрошња на инфраструктуру за међусобно повезивање и складиштење / Субвенције за транспорт и прераду фосилних енергетских ресурса / Подршка за изградњу постројења за топлотну енергију и рафинерије на фосилна горива, мрежна инфраструктура за електричну енергију на фосилна горива / Субвенције за погонско уље које се користи у напајању комбинованих постројења за производњу топлоте и електричне енергије (ЦХП), производња електричне енергије из тресета / Покриће подршке складиштењу тресета / Субвенције за потрошњу (фосилних) горива за транспорт и грејање / Подршка фосилним изворима у не-горивној употреби (нпр. пластика) / Подршка за екстракцију, рафинирање фосилних горива
	Подршка биогоривима која имају штетан утицај у смислу промене коришћења земљишта и губитка биодиверзитета

Приликом разматрања доделе ознаке, одговорна лица за програме (тј. носиоци програма) у ресорним министарствима треба да узму у обзир следеће претпоставке.

Оквир 1: Зелена и Смеђа листа ЕУ – претпоставке

Зелена листа не укључује ставке са двозначним утицајем, као што је хидроенергија – која има позитиван утицај на климу, али потенцијално негативан утицај на биодиверзитет. Из истог разлога, нуклеарна енергија и грађевинска делатност нису укључене. Пројектима / активностима са двозначним утицајем не треба да доделити повољну ознаку.

Зелена листа искључује ставке које могу бити означене као прелазне технологије, тј. које су штетне по животну средину, али које загађују мање од ставки који се тренутно користе. Често коришћен пример је употреба природног гаса као прелазног горива, нпр. уградња система грејања на гас као замена за угаљ. У правилу, националне стратегије опредељују које се алтернативе могу сматрати повољнијим од постојећег стања и до које године.

Смеђа листа укључује ставке за које не постоје алтернативе, на пример субвенције за ваздушни саобраћај или за фосилна горива у рударству и производњи где не постоје друге „чистије“ опције. Тако, иако намера буџетске ставке није да се нанесе неповољан утицај на животну средину али не постоји алтернатива, такве активности и пројекти се ипак једнозначно означавају као неповољне.

Зелена, односно Смеђа листа не обухвата различите нијансе зелене, односно смеђе. ОЗБ у Србији ће пружити информације о средствима опредељеним за активности и пројекте са утицајем на животну средину, али неће пружити информације о степену њиховог утицаја

Извор: садржај на основу European Commission (n.d.). [Lists of green and brown budgetary items: explanatory notes](#) – кликните на линк да бисте посетили страницу.

Расходи финансирани из средстава Зелених обвезница

Уколико буџетски корисници располажу информацијама да се пројекти и програмске активности финансирају из средстава задуживања остварених из средстава Зелених обвезница, ти пројекти и програмске активности означавају се као повољни. У случају да је активност или пројекат могуће означити повољном и на основу Зелене листе и Зелених обвезница, примарни критеријум за означавање је Зелена листа.

Алтернативни извори критеријума за означавање

Алтернативни извори критеријума за означавање могу подразумевати и двозначне случајеве и прелазне технологије који су изузети из Зелене листе ЕУ. Обележавање ће вероватно открити неколико изазовних случајева где није сасвим јасно како расходе треба обележити.

Расходи усмерени на транзиционе технологије и подстицајне активности.

Под одређеним околностима, транзиционе активности финансиране из буџета Републике Србије могу бити означене као зелене.

- Дефиниција транзиционе технологије за потребе припреме буџета Републике Србије преузима се из ЕУ Регулатива 2020/853 о успостављању оквира за промовисање одрживих инвестиција (ЕУ Таксономија), Члан 10(2):
- "...привредна делатност за коју не постоји технолошки и економски спроводива нискоугљенична алтернатива знатно доприноси ублажавању климатских промена ако подржава прелаз на климатски неутралну економију у складу с планом за ограничавање повишења глобалне температуре за 1,5 °Ц изнад вредности у преиндустријском раздобљу, међу осталим поступним укидањем емисија гасова са ефектом стаклене баште, посебно емисија из чврстих фосилних горива, и ако та делатност:
 - о (а) има вредности емисија гасова са ефектом стаклене баште које одговарају најбољој ефикасности у сектору или индустрији;
 - о (б) не омета развој и увођење нискоугљеничних алтернатива;
 - о (ц) не доводи до зависности од имовине која се ослања на интензивно коришћење угљеника, узимајући у обзир економски животни век те имовине."
- Расходе који испуњавају све побројане критеријуме треба означити као зелене. Листа транзиционих активности је доступна на интернет страници Компас таксономије ЕУ.
- Могући примери транзиционих технологија у Србији укључују а) централно грејање на гасна фосилна горива у ефикасном систему централног грејања и хлађења или б) активности везане за превоз роба унутрашњим водним превозом. Технологије морају бити проверене из перспективе усклађености са критеријумима ЕУ Таксономије да се додели повољна ознака (видети прилоге ЕУ Таксономије).
- Зелено означавање пројекта/активности које могу бити означене као прелазне технологије, тј. које су штетне по животну средину/климу, али које загађују мање од ставки који се тренутно користе, је предмет додатне аргументације на бази националних стратегија којима се опредељују које се алтернативе могу сматрати повољнијим од постојећег стања и до које године, уз поштовање принципа ДНСХ (на пример, употреба природног гаса као прелазног горива, односно уградња система грејања на гас као замена за угаљ).

Расходи који се везују на такозване „контрацињеничне сценаријуме“

Уколико ставка односно активност није на Зеленој листи, њен утицај на животну средину може се ценити у односу на контрачињенични сценариј – фиктивни сценариј у којем се одређени расходи не реализују или су умањени, или ако се одабере алтернативна активност. Уколико је могуће образложити да би уколико би контрачињенични сценариј (укључујући резултат изостанка пројекта или активности која се разматра) имао значајно слабији исход у погледу животне средине, расходу се може доделити повољна ознака.

Ово је једноставан и оперативан приступ који се лако може репродуковати и који не захтева сложене моделе или детаљно знање. Приликом процене контрачињеничних сценаријума могу се користити буџетска документација, политике и стратегије и јавни извештаји.

2.2. Процес додељивања ознаке

Улоге и одговорности у обележавању

Обележавање ће се одвијати у две фазе:

Фаза 1: Носиоци програма у ресорним министарствима ће морати да доделе ознаку активностима и пројектима (програмима) за које су одговорни. Ова ознака се додељује на основу описа категорија из одељка 2.1.1 горе, у складу са упутством у погледу обухвата из Мапе пута и годишњег упутства. Ознака од стране буџетског корисника треба да буде додељена кроз СПИРИ у координацији са финансијском јединицом. Примењиве категорије за обележавања дефинишу се годишњим упутством у складу са Мапом пута.

Фаза 2: Ужа радна група за ОЗБ. Ужа радна група за ОЗБ, састављена од мањег броја чланова Радне групе, биће одговорна за сложене одлуке о обележавању, сносити крајњу одговорност за обезбеђење квалитета и подржавати консултације и сарадњу свих укључених субјеката. Састанци Радне групе за ОЗБ ће обезбедити форум за решавање питања која се појаве, постизање сагласности око одвијања процеса обележавања и договора о доследним приступима, укључујући обезбеђивање грануларнијег обележавања у економској класификацији (4 цифре) где је то потребно како би се избегло лажно зелено представљање.

2.2.2 Водич за кораке у обележавању за ресорна министарства и ужу радну групу за ОЗБ

Фаза 1: Ресорна министарства

Да би доделили ознаку, носиоци програма у ресорном министарству, у сарадњи са јединицом за финансије, треба да у оквиру редовног буџетског циклуса проведу следеће кораке:

1. Корак 1: идентификују пројекте и активности који се могу сматрати неутралним по дефиницији у складу са усвојеним методолошким одредницама приказаним у Табели 1.
2. Корак 2: саставе ширу листу релевантних пројеката и активности за које сматрају да би могли да заслуже „зелену“, „смеђу“ или комбиновану ознаку, на основу Зелене, односно Смеђе листе ЕУ те додатних смерница из ове Методологије. Примењиве категорије утицаја и буџетских ставки утврђују се у складу са Мапом пута и годишњим упутством за финансијске планове.
3. Корак 3: изврше иницијалну интерну проверу квалитета, односно: прођу кроз шире листе повољних, неповољних и комбинованих стави и одлуче да ли обележавање може да

се изврши без даљих испитивања. Уколико се очекује да ће сав или највећи део расхода довести до повољних утицаја на животну средину или климу и да НЕЋЕ имати значајне неповољне утицаје на било коју од шест циљева у области заштите животне средине у Таксономији ЕУ (слика 1), расход може бити обележен као повољан. Истом логиком, расходи се обележавају као неповољни на основу Смеђе листе. Расходи се означавају као комбиновани када уједно имају елементе повољних али и неповољних утицаја на животну средину (пример улагања у хидро енергију наведен раније у тексту).

Уколико пројектима и активностима на широј листи не може одмах да се додели ознака – јер су двозначни или је потребно више информација – треба их проследити Радној подгрупи за ОЗБ ради даље провере. Додатне методолошке смернице које опредељују рад Радне подгрупе за ОЗБ доступне су у Прилогу 1 Методологије.

4. Корак 4: Унос у СПИРИ: Свим разматраним пројектима и активностима које имају претпостављени утицај на животну средину, у сарадњи са Одељењем за финансије ресорног министарства, доделе одговарајућу ознаку кроз СПИРИ. Додатне инструкције биће наведене у Упутству за припрему буџета.

5. Корак 5: припреме кратак извештај: За све одлуке о обележавању које се проследи Радној подгрупи за ОЗБ, носиоци програма морају да израде кратак извештај кроз попуњавање додатних колона у СПИРИ, односно у еxcel формулару који у суштини представљају образложење за додељивање припадајуће ознаке.

Биће обезбеђена обука како би запослени у ресорним министарствима и чланови Радне групе разумели логику и конкретне захтеве процса обележавања, односно знали како да процене како да се одреде приликом обележавања.

Фаза 2: Ужа радна група за ОЗБ – сложени случајеви и обезбеђење квалитета

Да би доделила ознаке у сложеним или вишезначним случајевима, ужа радна група треба да:

1. прегледа извештај који је доставило ресорно министарство, у којем се објашњава аргументација и докази за додељивање специфичне ознаке. Уколико радна подгрупа може да се сложи око означавања на основу достављених информација, ресорно министарство треба да додели договорену ознаку, у складу са инструкцијама уже радне групе.

2. Уколико није могуће донети одлуку, пројекат или активност треба да се упореде са контрачињеничним сценаријем, тј. сценаријем у којем се пројекат или активност не реализују. Да ли би непровођење пројекта или активности могло да донесе горе последице по животну средину и/или климу? Уколико је тако, ресорно министарство треба да додели повољну ознаку, у складу са инструкцијама уже радне групе. У Одељку 2.2.3 у даљем тексту налази се објашњење контрачињеничних сценарија, а у Табели 2 примери конкретних случајева обележавања у буџету.

У циљу обезбеђења квалитета, ужа радна група треба да провери све повољне и неповољне ознаке које су доставила ресорна министарства како би се постарала да:

1. су све повољне, односно неповољне ознаке у складу са Зеленом, односно Смеђом листом ЕУ.

2. за повољно означене расходе може да се очекује да ће сав или највећи део расхода имати повољан утицај на животну средину или климу БЕЗ значајног неповољног утицаја на било коју од шест циљева у области животне средине у Таксономији ЕУ (принцип ДНСХ).

У случају да ужа радна група процени да ће знатан део одређеног пројекта или активности вероватно бити неутралан, дужна је да поново размотри обележавање од стране ресорног министарства на детаљнијем нивоу, тј. на нивоу економске класификације (4 цифре). То ће помоћи да се смањи лажно озелењавање и обезбеди интегритет процеса и квалитет обележавања.

Приступ „лајт“ обележавања који се заснива на Зеленој и Смеђој листи ЕУ обезбеђује да ова активност буде административно изводљива с обзиром на и даље ограничене капацитете, примарно у буџетским корисницима.

Табела 2: Одабрани примери обележавања зелених расхода

Министарство (шифра)	Програм	Функција	Програмска активност/ пројекат	Расходна ставка	Зелена листа (број ставке)
МГСИ (14810)	0702	450	5026	Програм водоснабдевања и прераде отпадних вода у општинама средње величине у Србији В и Зеленим градовима	Управљање отпадним водама и прерада отпадних вода (133) Водоснабдевање - субвенције за водни и санитарни сектор (198)
МГСИ (14810)	0702	450	5047	Програм интегрисаног управљања чврстим отпадом у Србији	Управљање отпадом (од 110 надаље)
МЗЖС (14850)	0404	56-	0014	Подстицаји за куповину еколошки прихватљивих возила	Чиста/електрична превозна средства (80)
МЗЖС (14850)	0404	560	4008	Смањење загађења ваздуха у Србији из индивидуалних извора	Смањење загађења – пречишћавање ваздуха и смањење загађења (136)
МЗЖС (14850)	0406	560	5003	Набавка опреме за сакупљање отпада и рециклажу	Управљање отпадом – промовисање сортирања, рециклирања и поновне употребе (110)

Табела 3: Одабрани примери обележавања зелених расхода (наставак)

Министарство (шифра)	Програм	Функција	Програмска активност/ пројекат	Расходна ставка	Зелена листа (број ставке)	Контрачињенични + коментари
МГСИ (14810)	0702	450	5027	Реконструкција железничке пруге Ниш - Димитровград	Саобраћајна инфраструктура – одрживе и нискоугљеничне железнице – енергетски ефикасно реновирање железничке инфраструктуре (77)	Иако ово можда није јасно видљиво у складу са Зеленом листом – железничка пруга може бити намењена коришћењу дизела – контрачињенични сценарио нереконструисања железничке пруге ће вероватно довести до интензивнијег друмског транспорта, а самим тим и већих емисија гасова са ефектом стаклене баште. Нема потребе да се прослеђује УРГ за ОЗБ.
МГСИ (14810)	0702	450	5055	Изградња нове луке у Београду	Транспорт – инфраструктура – озелењавање лука (79)	Контрафчињенични сценарио неизградње луке може довести до мање речног транспорта и више друмског теретног транспорта (веће емисије гасова са ефектом стаклене баште) или мање речног транспорта и више железничког теретног транспорта (мање емисије гасова са ефектом стаклене баште). Провера од стране запослених у МГСИ са релевантним знањем и прослеђивање УРГ за ОЗБ.
МГСИ (14810)	0702	450	5056	Проширење капацитета Луке Сремска Митровица	Транспорт – инфраструктура – озелењавање лука (79)	Контрачињенични сценарио непроширивања луке може да доведе до мање речног транспорта и више друмског теретног транспорта (веће емисије гасова са ефектом стаклене баште) или више железничког теретног транспорта (мање емисија са ефектом стаклене баште). <i>Провера од стране запослених у МГСИ са релевантним знањем и прослеђивање УРГ за ОЗБ.</i>
МГСИ (14810)	0702	450	5078	Модернизација железничког сектора у Србији	Саобраћајна инфраструктура – одрживе и нискоугљеничне железнице – енергетски ефикасно реновирање железничке инфраструктуре (77)	Контрачињенични сценарио немодернизације железничког сектора вероватно би довео до већег друмског саобраћаја и тиме већих емисија гасова са ефектом стаклене баште. <i>Нема потребе да се прослеђује УРГ за ОЗБ.</i>

Управљање: улоге, одговорности, временски оквир ²

Обележавање приоритетних области финансирања

Носиоци програма у ресорним министарствима обележавају приоритетне области финансирања: 15. март

Носиоци програма у ресорним министарствима треба да обележе своје приоритете за финансирање у наредне три фискалне године при подношењу приоритетних области финансирања (ПОФ). Горе описани поступак треба следити у додели ознаке (види Одељак 0).

Провера квалитета: април

Ужа радна група за ОЗБ ће спровести проверу квалитета иницијалног обележавање ПОФ од стране ресорних министарстава. Информације прикупљене у овој фази ће се користити као база за детаљне смернице о обележавању у годишњем упутству за припрему буџета.

Нацрт извештаја о обележавању ПОФ: мај

Ужа радна група за ОЗБ ће прикупљати информације из провере квалитета и обележавања ПОФ од стране ресорних министарстава и припремити иницијални (интерни) нацрт Извештаја о зеленом буџету, који ће бити база за израду упутства за припрему буџета које се издаје 15. јула.

Обележавање годишњег буџета

Припрема буџета: јул-август

У јулу и августу, носиоци програма у ресорним министарствима треба да обележе расходе у оквиру програмске класификације (пројекти/активности) и приходе у оквиру економске класификације у својим финансијским плановима у складу са годишњим Упутством за припрему буџета које је 5. јула упућено свим буџетским корисницима. При додели ознаке, треба пратити претходно описане поступке (Одељак 2.2).

Сложене случајеве у обележавању разматра ужа радна група током овог периода, тако да се комплетно обележавање разреши до тренутка подношења финансијских планова.

До 15. септембра сви буџетски корисници морају да поднесу своје финансијске планове – укључујући завршено обележавање свих релевантних расхода и прихода.

Провера квалитета: почетак септембра

Пре укључивања резултата обележавања у прелиминарни Нацрт закона о буџету Републике Србије за наредну годину, на радионици у првој недељи септембра под вођством МФ за све чланове Радне подгрупе за ОЗБ и Радне групе прегледаће се и финализирати одлуке о обележавању како би се обезбедила доследност и квалитет, фокусирајући се на ставке за које је било тешко доделити ознаку.

² Рок за припрему и усвајање годишњег Закона о буџету је утврђен у члану 31. Закона о буџетском систему.

На ову радионицу могу бити позвани и екстерни стручњаци како би обезбедили независан преглед методологије и резултата, као и дали већу тежину процесу обезбеђивања квалитета.

Уколико Радна група не буде могла да се договори о додели одређене ознаке, ресорна министарства морају дати јасно објашњење за своје мишљење о ознаци. На крају ће се одлука заснивати на већинском ставу Радне групе, при чему ће МФ имати одлучујући глас.

Мапирање према економској класификацији: октобар

У овој фази, Радна подгрупа за ОЗБ ће мапирати обележене програме (пројекте/активности) према економској класификацији. Мапирање се састоји од идентификовања ставки зелених расхода на програмском нивоу (тј. пројеката и активности) и њиховог дисагрегирања до нивоа економске класификације, како је наведено у Одељку 1.2 ове Методологије. У ту сврху, Сектор буџета МФ радиће у тесној координацији на формулисању и извршењу прилагођених упита за извештавање из СПИРИ-ја, који ће омогућити израчунавање стварне потрошње која се може идентификовати као повољна или неповољна, како у погледу циљева потрошње и утицаја који има на животну средину, тако и на основу економске природе расхода.

Мапирање се ради с обзиром на чињеницу да се не може сва потрошња из класа 400000 и 500000 неселективно урачунати у зелену потрошњу (нпр. већина плата запослених, расходи на порез на доходак и социјалне доприносе итд. по усвојеној пракси се изузимају и не обележавају као зелени).

Прилог о зеленом буџету: до 15. новембра

Радна група за ОЗБ, уз подршку Сектора буџета МФ, биће одговорна за израду кратког извештаја о годишњим резултатима ОЗБ. То ће захтевати да радна група верификује све резултате обележавања и мапирања.

Верификација од стране радне групе треба да се обави што је пре могуће, тако да информације које произлазе из овог извештаја могу да се користе у преговорима о буџету између МФ и ресорних министарстава, тако што ће информације о утицају потрошње на животну средину утицати на издвајање буџетских средстава.

Прилог ће накнадно бити објављен као прилог уз предлог буџета наредну годину, који се подноси Скупштини 15. новембра (види излазне резултате, у наставку).

Излазни резултати

Предлог буџета и Упутство за припрему буџета за наредну годину

Упутство за припрему буџета за наредну годину може садржавати допунске инструкције и смернице о томе како се обележавање спроводи у пракси. Упутство се користи упоредо са овом Методологијом и обратно.

Смернице

Обука за све релевантне запослене у министарствима и чланове радне групе биће обезбеђена на основу ових смерница, Референтног оквира ЕУ за зелено буџетирање и Зелене, односно Смеђе листе ЕУ. Радна група предвођена МФ интегрисаће поуке и одлуке из свих дискусија и радионица у ажуриране смернице за ОЗБ за буџет за наредну годину.

Кратак извештај о ОЗБ за интерне буџетске преговоре

МФ ће саставити кратак извештај о резултатима ОЗБ на којем ће се базирати буџетски преговори, који се може преименовати и користити као прилог уз нацрт буџета за наредну годину. Постоји модел докумената за ове потребе, укључујући информације потребне за идентификацију расхода и коришћени метод класификације и образложења додељених ознака.

Прилог уз нацрт буџета за наредну годину

МФ ће припремити извештај о резултатима обележавања у Прилогу уз Нацрт буџета за наредну годину. Извештај о ОЗБ биће представљен као Прилог уз Предлог буџета. Треба да буде поднет Скупштини у исто време када се Предлог буџета подноси на усвајање у Скупштини. Одговорно особље у Министарству финансија имаће водећу улогу у достављању Извештаја о ОЗБ, а чланови уже радне групе и радне групе имаће прилику да га прегледају и дају коментаре.

Извештај о ОЗБ ће садржати квантификације планираних прихода и расхода повољних за животну средину, односно расхода неповољних за животну средину. Пружиће информације о свим обележеним ставкама (расходима и приходима) у транспарентном и доступном формату, који такође могу разумети и лица која нису експерти за ту област.

Извештај о ОЗБ ће садржати:

1. кратки општи преглед активности на ОЗБ
2. објашњење методологије ОЗБ
3. упутства за разумевање извештаја
4. детаљнију анализу за експерте

Извештај о извршењу зеленог буџета

МФ ће бити одговорно за извештавање о активности ОЗБ у виду објашњења приложеног уз нацрт Извештаја о извршењу буџета Републике Србије. Ово објашњење биће део информација о резултатима програма које се такође прилажу уз Извештај о извршењу.

Грађански водич кроз буџет Републике Србије

Грађански водич кроз буџет Републике Србије треба да садржи информације о резултатима ОЗБ као и објашњење о ОЗБ.